

Fairy tale terms linguopragmaticality interpretation

Nigora KAMALOVA¹

Karakalpak State University

ARTICLE INFO

Article history:

Received September 2024

Received in revised form

10 October 2024

Accepted 25 October 2024

Available online

25 November 2024

Keywords:

pragmatics,
fairy tale,
analysis,
discourse,
semantics,
karakalpak fairytales,
alliteration,
rhythm.

ABSTRACT

This article presents a linguistic analysis of fairy tale terms, examining their content and essence, lexical-semantic properties, and pragmatic aspects. It interprets the specific communicative functions of these terms and explores the social, cultural, and moral values they convey. Additionally, the study considers the contextual usage of fairy tale terms within narratives and their significance from a linguistic perspective. The work illuminates the theoretical foundations of linguopragmatics and demonstrates their practical application through illustrative examples. This article is valuable for researchers in the fields of folklore linguistics, linguoculturology, and pragmatic analysis.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol2-iss5/S-pp444-447>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Ertak nomlari lingvopragmatik tahlili

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

pragmatika,
ertak,
analiz,
diskurs,
semantika,
qoraqalpoq ertaklari,
alliteratsiya,
ritm.

Ertak atamalarining lingvopragmatik tahliliga bag'ishlangan. Unda ertak atamalarining mazmun-mohiyati, ularning leksik-semantik xususiyatlari va pragmatik jihatlari o'rganiladi. Tadqiqotda ertak atamalarining o'ziga xos kommunikativ vazifalari, ular orqali yetkaziladigan ijtimoiy, madaniy va axloqiy qadriyatlar talqin qilinadi. Shuningdek, ertak atamalarining matn ichidagi kontekstual ishlatilishi va ularning tilshunoslik nuqtai nazaridan ahamiyati ham ko'rib chiqiladi. Ishda lingvopragmatikaning nazariy asoslari va ularning amaliy qo'llanilishi misollar yordamida yoritib berilgan. Ushbu maqola folklor tilshunosligi, lingvokulturologiya va pragmatik tahlil sohasida izlanish olib boruvchi tadqiqotchilar uchun foydali bo'lishi mumkin.

¹ PhD student, Karakalpak State University.

Лингвопрагматическая интерпретация сказочных терминов

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

прагматика,
сказка,
анализ,
дискурс,
семантика,
каракалпакские сказки,
аллитерация,
ритм.

Данная статья посвящена лингвопрагматическому анализу сказочных терминов. В ней исследуется содержание сказочных терминов, их лексико-семантические особенности и прагматические аспекты. В исследовании трактуются специфические коммуникативные функции сказочных терминов, социальные, культурные и нравственные ценности, передаваемые через них. Также рассматривается контекстное использование сказочных терминов в тексте и их значение с лингвистической точки зрения. Теоретические основы лингвопрагматики и их практическое применение освещены в работе на примерах. Эта статья может быть полезна исследователям, проводящим исследования в области фольклорной лингвистики, лингвокультурологии и прагматического анализа.

Lingvopragmatikaliq jandasiw pragmatikaliq maqset mashqalasin ádebiy sáwbette tásir hám sáwbetti qabil etiw sapalıǵın analizlewdiń sheshiwshi qurallarınan biri sipatında alıp shıǵadı. Pragmatikaliq maqsetlerdi bir neshe tu'rlerge ajratıw múmkin hám hár biriniń tásiiri málim bir kontekstte parq qılıwı múmkin. Bul pragmatikaliq maqset aktuallastırıw, "deavtomatlastırıw" fenomenini menen baylanıslı bolıp, ol ataqlı alımlar tárepinen dodalanǵan (E.A. Larin, P. Jacobson, N.V. Arnold h.t.b.) bolıp, eń tolıq analiz Praga lingvistikalıq mektebi tárepinen ámelge asırıldı.

Erteklerdegi pragmatikanıń birinshi wazıypası oqıwshıǵa estetikalıq tásir etiwden ibarat. Eger shıǵarmanıń aslıyatında pragmatikalıq tásir bolmasa, oqıwshınıń hár qanday reakciyasın oyatatuǵın pragmatikalıq qubilis (ózgeshelik) bolmaydı hám kórkem shıǵarmanıń qádiri bolmaydı. Sóylewshiniń itibarın tuńlawshınıń itibarına tartıw, olardı kommunikativ tásir hám qızıǵıwshılıqqa tartıw maqsetinde sózlerdiń ekspressiv emocional bahalaw konnotativ mánisin, yaǵnıy sózlerdiń pragmatikalıq mánisin úyreniw zárúrliǵı tuwiladi. Ádebiy tekstte, ásirese, erteklerde qaharmannıń minez qulqın baqlaw múmkin, sebebi ertek qaharmanınıń hár qanday minez-qulqınıń emocional reakciyası ertek tekstiniń ulıwma mazmunı ushın áhmiyetli bolıp esaplanadı.

Sonliqtan, ádebiy diskurstaǵı til birlikleri, strukturalıq-semantik ózgeshelikleri pragmatikalıq maqsettiń tu'ri hám tásirinen kelip shıǵıp tańlanadi. Solay eken, bul til birlikleri pragmatikalıq analizde ashıq yaki implisit pragmatik maqsetlerdi anıqlawǵa járdem beredi. Erteklerde oqıwshınıń dıqqatın tartıw pragmatikalıq intentsiyası ozine tán ózgesheliklerge iye. Ingliz hám qaraqalpaq xalq erteklerinde eń birinshi dıqqatti ózine tartatuǵın ozgesheligi bul erteklerdiń atamaları bolıp tabiladi. Misal ushin izertlew obiyektimiz bolǵan turmisliq, qiyaliy hám haywanatlar haqqındaǵı erteklerdiń atamaların úyrenip shıqtıq. 1-toparǵa ingliz erteklerinen: "Tom Tit Tot", "Nix Nought Nothing", "Mouse and Mouser", "Teeny-Tiny", "Titty Mouse and tatty Mouse", "The Wee, Wee Mannie", "The Pied Piper" "Henny-Penny"[] bolıp bul atamalar di pragmatikalıq tárepten analizlep qaraymız:1) Bul erteklerdiń atamalarında alliteratsiya hám (rhyme) rifmadan paydalaniw

atamani ózine tartatuǵın hám este saqlanıwı ushin xizmet etedi, bunday ritmik temalar eslep qalıwǵa járdem beredi. Dawissiz sesler ‘t’, ‘p’, ‘n’ niń tákirarlanıwı atamaǵa oyınshıl hám ritmililik berip bul erekteń jeńil hám injiq eretkeke tánıılıgine silteme beredi. Tema ashıq túrde erekteń mazmunın sáwlelendirmeydi, al bul erekteń personaj haqqındaǵı eretk ekenligi túsiniledi.

“Nix Nought Nothing” atamasi qızıqlı hám sırlı bolıp, syujet haqqında kóp nárese belgisiz bolǵanlıǵı menen jumbaq bolıp oqıwshınıń diqqatın ózine tartadı. Bul erekteń temasi traditsiyalıq eretk hawazın beredi, sonıń menen birge Arxaik sózler (“Nix Nought”) folklor yamasa eski eretklerdiń sezimin oyatadı, traditsiyaǵa tiykarlanǵan bolıp oqıwshı moral sabaqların óz ishine alǵan eretki kútedi

“Mouse and Mouser”-Bul atamanıń pragmatikalıq maqseti ashıq hám súwretlewshi bolıp,tishqandı hám tishqandı awlaytuǵın haywan yaki nárselerdi óz ishine alǵan anıq antagonist – protagonist qatnasıqlarınıń bolıwı mumkinshiligin názerde tutadı.Eretk atamasi haywan qaharmanlarǵa qaratılǵan bolıp, olardıń kóz-qarasınan, antropomorfik qásiyetleri yaki allegorik elementler menen ayılǵan eretki kórsetedi.

“Teeny-Tiny”,“The Wee, Wee Mannie”- atamaları kishireytiriwshi yaki balalıqtı tastıyıqlap, kishireytiriwshi (“Teeny-Tiny” “Mannie”) qóllanılǵan. Atamanıń ápiwayılıǵı hám tonınan jas eretk qumarlar yamasa kishi qaharmanlar qatnasıwındaǵı eretklerdi suıwshiler ushin arnalǵan ekenligin tusiniledi.

“Titty Mouse and tatty Mouse” ereteginiń atamasında qollanılǵan alliteratsiya áhmiyetli sebebi bul sózler bir semantikalıq maydanǵa tiyisli bolsa ekinshiden olar bir gáp aǵzalari bolǵanlıqtan oqıwshı itibarın tartıwı sózsiz. Semantikalıq birlik hám semantikalıq parallelism [2,147] jaratiwdan tisqari, oqıwshı diqqatın tartıw ushin dáslepki alliteratsiyadan paydalanıw mumkin. Bunnan tisqari, Arnold pikiri boyınsha, alliteratsiya kushli pozitsiyalardan biri bolǵan atamalarda ushırasadı [1,161]. Bul analizler eretklerdiń temaları qızıǵıwshılıq oyatiwı hám olar suwretlegen eretklerdiń tiykarǵı temaların, elementlerin jetkeriw ushin pragmatik qural bolıp xizmet qiliwı mu’mkinligin tastıyıqlaydı.

Qaraqalpaq eretkleriniń atamalarınıń pragmatikalıq ózgesheliklerin tallaw bul atamalarıń mazmun jetkerip beriwin, oqıwshılardıń itibarın tartıwın, mádeniy yamasa sociallıq elementlerdi sáwlelendiriwin úyreniwdi óz ishine aladı. 1-topar eretkleri : “Aqıllı azbaydı, altın tozbaydı”, “Ayiwli-Alpan”, “Jaqsiliq qılsań ózińe, jamanhq qılsań ózińe”, “Gu’l gu’lge ashıq aqirisında mánisinen qashıq” [4] – eretkleriniń atamaları naqıl maqallar bolıp rifma yaki uqsaslıqlar danalıq hám altın arasındaǵı parallellikti bekkemlep, olardıń birdey shıdamlılıq sıpatına ayırıqsha itibar qaratadı. Al jaqsiliq penen jamanlıq yaǵniy unamlı hám unamsız háreketler aqırında ózine qaytatıwın kórsetedi.

Gu’l gu’lge ashıq aqirisında mánisinen qashıq”, Bul atamadaǵı fraza , álbette, metaforiyalıq mániske iye bolıp, romantika, táǵdır, ashıqlıq haqqındaǵı eretki sáwlelendiredi. Atamanıń quramalı, poeziyalıq tábiyatı astarlı mánisi menen oqıwshılardı tartadı. Ol simvolizm hám emocional tereńlikke bay, názik gúrrińlerdi qádirleytuǵın oqıwshılardı qızıqtıratuǵın eretki usınıs etedi.

Rifmalar parallel strukturalardı bekkemlewde, qarama-qarsılıqlardı ornatiwda, ritmiyalıq qásiyetlerdi arttırıwda járdem beredi, eske túsiriwdi jeńillettiredi. Bunday rifmalı dúzilis mádeniyatlar aralıǵındaǵı maqallarga tán bolıp, yadta qalıwshı, anıq til arqalı danalıqtı jetkerip beriwge járdem beredi. Maqallar kóbinese mádeniy qádiriyatlar hám isenimlerdi sáwlelendiretuǵın kollektivlik danıshpanlıqtıń saqshısı bolıp xizmet

etedi. Ertekti maqal menen ataw arqalı oni tanıs mádeniy yamasa ádep-ikramlılıq qádiriyatlardıǵa baylanıstırıwı múmkin, bul bolsa tińlawshılardıǵa dárriw ertek penen tanisiw imkaniyatın beredi. Qaraqalpaq dástúrleri sıyaqlı awızeki dástúrleri kúshli mádeniyatlarda maqallardıń qollanıwı dawamlılıq hám aldınǵı áwladlardıń danıshpanlıǵına húrmet bildiredi. Ol tińlawshılardıǵa ertek tek kewil ashtırıw ushın emes ekenligin bildiredi.

Solay etip ertek atamalariniń 1-topari boyınsha tomendegi juwmaqqa kelemiz: 1) ingliz xalq ertekleri atamalarında alliteratsiya hám rifmadan paydalanıp tińlawshiniń yaki oqıwshiniń diqqatin ozine tartatuǵın pragmatikalıq maqset waziypasin atqaradı; 2) Qaraqalpaq xalıq erteklerinde alliteratsiyadan yamasa rifmadan paydalanılǵan ertek atamaları tek naqıl-maqallar menen atalǵan erteklerde ushirasti hám hár bir maqal qollanılǵan ertek atamaları tanıs, mádeniy qadriyatlardı sáwlelendiriwshi, tińlawshıǵa tereń tanıs belgiler (danalıq, jaqsılıq, jamanlıq, altın, gúl, quyash nurı) qollanıladı

PAYDALANILǴAN ÁDEBIYATLAR

1. Арнольд, И. В., (2016) Стилистика. Современный английский язык: учебник для вузов, Издательство "ФЛИНТА" – 2016 – ISBN: 978-5-89349-363-4 – Текст электронный // ЭБС ЛАНЬ – URL: <https://e.lanbook.com/book/84578>
2. **Geoffrey N. Leech Language in Literature:** Style and Foregrounding Pearson Longman, 2008 – Всего страниц: 222
3. English Fairy Tales Collected by Joseph Jacobs, the Pennsylvania State University. 2005
4. Qaraqalpaq xalıq ertekleri —Nókis: «Q a r a q a l p a q s t a n » baspasi, 2019. 428 bet.